

II. évfolyam

Budapest, 1907 márczius 24.

12. szám

MAGYAR VILÁG

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

FŐSZERKESZTŐ:

DR. DEMJANOVICH EMIL

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:

LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CSUDÁKY BERTALAN

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.

Előfizetési ár: Negyedévre 2-50 K.

Egyes szám ára 20 fillér.

TARTALOM: Erőgyűjtés. — Tavasz küszöbén: *Krüzseli Erzsébet.* — A fenséges úr veresége: *Pakots József.* — Tiszavölgyi képek. VI.: *Romanecz Aladár.* — Az elektromosság története: *Bóbita Endre.* — Anyai látogatás: *Halmgyula.* — Örök csendben: *Lampérth Géza.* — Irodalom és művészet: *Helikon.* — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.

Téli menetrend az alábbi állomások közötti forgalomban.

Érvényes 1906 október 1-től.

A Magyar Világ olvasói számára magunk állítottuk össze ezt a menetrendi kivonatot s arra nézve a m. kir. államvasutak jóváhagyását is kieszközlöttük.

Budapestről					Budapestre							
1204	690	740	920	215	ind.	↑	1120	635	705	745	800	925
222	806	836	1125	354	érk.	↑	924	422	442	522	610	810
230	620	630	1020	1020	érk.	↑	1050	140	545	845	945	810
590	820	824	1220	1220	érk.	↑	824	1229	339	620	820	
645	398	709			ind.	↑		835	430	910		
857	436	854			érk.	↑		621	215	622		
740	835	215			ind.	↑		130	810	1010	635	
233	632	1120			érk.	↑		421	859	238	590	
940	900	1110			ind.	↑		620	520			
1016	1120	233			érk.	↑		421				
740	810	215	215	840	ind.	↑		635	850	815	130	130
131	510	820	1120	628	érk.	↑		710	1010	1020	520	725
800	815	620	1020		ind.	↑		810	850	725	910	820
124	722	1210	734		érk.	↑		920	211	857	313	1050
720	910	725	900	235	ind.	↑		810	850	725	910	
704	704	145	615	820	érk.	↑		691	1096	212	435	821
940	740	835			ind.	↑		810	1010	635		
1199	491	720			érk.	↑		908	120	424		
725	900	235	725	910	ind.	↑		520	520	130	620	920
1204	329	610	221	221	érk.	↑		341	1020	897	1205	430
940	740	835			ind.	↑		810	1010	635		
1203	591	720			érk.	↑		818	1229	335		
810	1235				ind.	↑		310	820	310	720	810
1258	811				érk.	↑		613	329	742	1259	312
940	740	835			ind.	↑		810	1010	635		
320	620	911			érk.	↑		798	1127	1205		
740	810	215	215	840	ind.	↑		635	815	130	130	820
1245	328	720	910	520	érk.	↑		920	1220	630	840	1010
920	1110	900	235		ind.	↑		130	620	520		
821	1244	821	1020		érk.	↑		428	0	708	710	505
900	720	910			ind.	↑		520	810	1010		
228	1230	1230			érk.	↑		135	1121	341		
830	940	225	1010	1120	ind.	↑		710	115	620	620	710
422	157	710	410	410	érk.	↑		820	825	1257	224	1044
740	835	900	720	910	ind.	↑		635	810	520	520	
431	720	1020	1020	950	érk.	↑		1158	521	104	388	
740	810	835	1235	215	ind.	↑		635	815	130	310	720
1050	1243	118	820	530	érk.	↑		110	220	1010	710	1245
1110					ind.	↑		1010	620			
520					érk.	↑		635	130	810	1010	
740	835	215	910		ind.	↑		413	420	520	221	
220	720	1120	1120		érk.	↑		810	635			
940	835				ind.	↑		715	315			
1159	828				érk.	↑		130	920			
940	740	900			ind.	↑		520	520	1226		
739	219	720			é. k.	↑		635	815	130	310	720
725	900	235	720	910	ind.	↑		520	720	790	935	150
132	610	802	441	441	érk.	↑		205	1122	220	415	813
720	910	725	900		ind.	↑		150	620	920	520	
896	890	325	821		érk.	↑		630	1014	208		
725	900	235	545	910	ind.	↑		520	720	790	935	150
1226	344	720	120	211	érk.	↑		205	1122	220	415	813
720	910	725	900	235	ind.	↑		150	620	920	520	
649	649	136	534	821	érk.	↑		520	810			
720	910	720	910		ind.	↑		520	810			
321	321	314	314		érk.	↑		1043	708			
740	835	215	910		ind.	↑		635	130	810	1010	
1230	330	720	614		érk.	↑		921	742	1225	422	
740	835	215	910		ind.	↑		635	130	810	1010	
1243	425	820	629		érk.	↑		910	728	1209	429	
725	900	235	720	910	ind.	↑		520	720	790	935	150
212	711	820	520	520	érk.	↑		712	612	833	216	
940	740	835	720	910	ind.	↑		520	810	1010	635	
336	620	920	831	910	érk.	↑		420	627	1039	1228	
940	1120	740	835	215	ind.	↑		130	720	1010	635	
520	915	1234	620	721	érk.	↑		893	1020	420	1020	
720	910	725	900	235	ind.	↑		130	620	920	520	
624	624	115	514	812	érk.	↑		712	1030	230	920	
690	720	215			ind.	↑		925	1050	140	555	920
1137	1137	620			érk.	↑		512	512	1091	1091	412
830	815	620	1020		ind.	↑		910	810	830	720	
720	630	710	520		érk.	↑		810	1090	820	920	
645	850	1220	210	1020	ind.	↑		1245	145	710	920	640
325	150	720	620	632	érk.	↑		615	830	210	1235	1020
830	920	330	915	1020	ind.	↑		140	555	720	920	1120
1226	545	720	810	710	érk.	↑		905	920	300	500	620

↑ Kelet-ost. expr.vonat. * Közvetlen vonat. ○ Nyiregyháza—Kis-Várda közt csak szerdán és szombaton közlekedik. ○ Csak csütörtökön és hétfőn (kelet-ost. expr.vonat.) 1) Csak kedden, csütörtökön és szombaton, ünnepnap kivételével. 2) Csak ünnep- és vasárnapon. 3) Csak hétfőn, szerdán és pénteken, ünnepnap kivételével. A vastagabb számjegyek a gyorsvonatok érkezési és indulási idejét, az aláhúzott számok az esti 620 órától reggeli 600 óráig terjedő éjszai időt jelölik.

A Louvre kincsei. A Louvre megfizethetlen műkincseinek legnagyobb része akkor került Párizsba, mikor a tizenkilencedik század elején a francia kőztársaság, majd az első császárság seregei diadalról-diadalra vonultak végig szinte egész Európán. Már-már úgy látszott, hogy Páris lesz az a hatalmas múzeum, ahol egy tömegbe kerül a világ minden elszállított műremeke. A műremekeket illetően összehásmányolásának eszméje a konvent tagjainak a fejében fogamzott meg. Eleinte — mint Charles Saunier Les conquetes artistiques de la Révolution et de l'Empire című könyvében előadja, — szelidebben, bizonyos formák között ment a dolog. Az elhurczolt műkincs — hadi kárpótlás volt olyan summák helyett, amiket lehetetlenség lett volna megfizetni. Parma és Modena hercegei ilyen módon adtak 20 festményt, Milanó és Velence ugyanennyit — ígérték, a pápa 100 képpel gazdagította Páris műkincseinek tömegét. Napoleon kitűnőnek találta a konvent ideáját és teljes energiával „fejlesztette” tovább a gyakorlatban. Ő már keveset törődött a formákkal és nem keresett jogcímet ahhoz, amihez elegendő — hatalma volt. Egy hadihajó vitte Itáliá műkincseit Livornóból Marseillebe, ahonnan „Gros festő ellenőrzésével szállították őket Párisba. Páris ünnepi díszben várta a páratlan zsákmányt és a bulvárokon tengernyi néptömeg nézte a műkincsek bevételását. A világ legnagyobb mestereinek legnagyobb alkotásait véglenül sorban vitték a Louvre-ba, ahol csakhamar úgy megtelt, hogy a kincsek egy részét a vidéki múzeumokba kellett szállítani. Így tartott ez 1814-ig. Akkor egyszerre megakadt a nagyszerű áradat. Még ki se csomagolták a Hispániából érkezett műkincseket — a szövetséges hadak bevontatták Párisba, a spanyol mesterek remekeit meg se nézhette a párisi közönség, ahogy megérkeztek, azon mód vissza is küldötték őket. A Louvre kincseinek tömege egyszerre bomlásnak indult. A győzők vissza akartak küldeni minden műremeket, oda, ahonnan elszedték őket, különösen Blücher kardoskodott keményen emellett, de Denon és Lavallée mégis kivittek annyit, hogy egy nagy csomó még és szobor továbbra is ott maradt a Louvreban, amely egyideig a falai között látta majdnem valamennyi műkincsét egész Európának.

Hogyan komponálnak zenét? Csak kevés dolog van, amelyről olyan általános nézetet uralkodnék, mint arról a módról, hogy miképpen komponálják a zenét. Ezren meg ezren vannak, akik erősen meg vannak győződve arról, hogy valamilyen szerzemény a legnagyobb kinnal készül egy zongora vagy egyelő hangszer mellett s aztán kell még hozzá néhány lap papíros is, amelyre azon hirdelenében rá kell vetni a hangjegyeket, amint megszűlnének a fejben. Ez nagy tévedés, aki nem tud valamely hangszer nélkül komponálni, az elvészettette a hivatását. A híres zeneszerzők leg-szebb művei közül akárhány a vasúton vagy az omnibuszon születte meg, amelynek mozgása adta meg nyilván a szükséges inspirációt. A hangjegyeket a komponista gyorsan lejegyzí egy darabka papírosra vagy egy levélboríték hátsó oldalára. Mozart például a „Don Juan” című operájának legnagyobb részét kuglizás közben írta. Szervenélyes tekező volt és egy alkalmat sem mulasztott el, ha barátai a tekepályához hívták. Közben odatelepedett a kuglizó mögött egy asztalhoz és komponált. Fejében persze ki volt már dolgozva az egész opera s csak úgy, az emlékezetéből írta le a kótatkat. 1787 október 29-ére volt kitűzve Bécsben a „Don Juan” bemutatója és 28-án még egyetlen betű sem volt meg az ouvertüre-ből. Este, kuglizás közben és éjszaka aztán nyélbe ütötte a dolgot s amikor reggel a kóta-másolók jöttek, már készen kapták az anyagot. Jóllehet a zenekar kénytelen volt azon estén lapról játszani a nyitányt, mégis minden kitűnően ment. Mozart maga dirigált és nagyon meg volt elégedve.

Egyáltalában alig képzelhető olyan szituáció, amelyben még ne komponáltak volna jó zenét, s a komponista épp úgy meg tudja ítélni az alkotását, ha csak képzeltében hallja, mintha a legjobb zenekartól hallaná előadni. Amit a laikus talán kevésbé ért meg, az a gyorsaság, mellyel a komponista egy nagy zenekar minden hangszerére instrumentáltnál a művét, mert rendszeren nagy gyorsasággal írja le a kótatkat mind. Írás közben a zeneszerző tisztán hallja az egész orchestert és érzi, hogy az összhatás kedvéért mekkora részt engedhet egy-egy hangszernek. A hangszerelés inkább csak mechanikai munka, egyik-másik komponistának nagyon is terhes, míg viszont mások egészen gyönyörűséget lének benne. Mint a jó festő maga előtt látja a tőkeletes festményt, mielőtt még egyetlen ecsetvonást tett volna, épp úgy a komponista is instrumentálás közben a maga egész teljességében hallja az egész szerzeményét.

Amerikai nők babonái. Azt hinné az ember, hogy az ultramodern s nagyon is reális elveknél hódoló Amerikában ismeretlen fogalom a babona. Pedig nem így van. A misék és mis-

tressek az Océán túlsó oldalán sok mindenféle badarságnak tulajdonítanak holmi rejtett jelentőséget. Ime néhány szemelvény az amerikai nők babonáiból:

Az amerikai nő föltétlenül hisz a nyúl ballabának babonás hatásában. De ennek a ballabának ugyancsak sok feltétellel kell bírnia. Csak az olyan ballabátlázmának van hatása, amely egy templom udvarában lakozó nyúlított származik és vöröses hajú néger fogta, holdtöltekor. De ha a néger arczán csak egy sepről is van, akkor már vége a hatásnak. Ha a nyúláll minden követelményeknek megfelelő, akkor a lábat körmével föffelé addig kell szorongatni, míg az meleg lesz — és mire gondolt az amerikai hölgy, az beteljesül.

Ha a házínsszony rántottát készíti és záptojásra akad, három napon belül összevész a cselédjével. A hetedik tojás feltörésénél valamire gondolni kell, s akkor az teljesül; ha ellenben a hetedik tojás záptojás, a férjúrám három napon belül ki fog rugni a hámból.

Ha vöröshajú nő toppan véletlenül a házba, a cseléd két nap mulva felmond. Ha jókedvű vendég van hétfőn a háznál, az egész hét szerencsés lesz. Ha a szobalány is részese akar lenni a szerencsének, akkor harminczháromszor körül kell járnia a vendég székét.

Ha a szobalány a vasalót lejtí, a család valamelyik tagját szerencsétlenség éri.

Nagy szerepe van a babonában a tükörnek. Ha a tükröt a házínsszony törí el: össze fog veszni az urával; ha egy fiatal özevgy törí el, az addig nem megy újra férjhez, amíg egy júniusi szél az izzé-porrá türt tükröt egészen el nem fújja.

Marakodó kutyát látni az utcán, szerencse.

A 13-as szám nagyon szerencsétlen és különösen fél az amerikai nő a páratlan hónap tizenharmadik napjától. De az ember elejét veheti minden bajnak, ha, mielőtt a szobát odahagyja, egyszer megfordul, és halkán azt mondja: cross-cross. Ha 13-án a nő apáczával találkozik, szerencsétlenség éri; ha azonban sikerül a nőnek a másik oldalra jutni, mielőtt az apáca elérí az ő helyét, nem lesz baj. Segíthet magán a nő úgy is, hogy megérinti az apáca olvasóját.

Ha reggel takarítás közben gombostű fesszük a földön hegyével a nő felé, az szerencse, csak a tűt hamar fel kell venni és eltenni.

Míndezekből látszik, hogy az asszony Ammrikában is csak asszony . . .

A farsangi ökör. Párizsban a farsangot egy hatalmas hizott ökör jelképezi. E jegyben történik minden mulatság, sőt az utcákon nagy fölvonulásokat is rendeznek az ökörrrel egyetemben. Az ökröt, amely a jókedvű menet élén halad, fanasztikus kosztümökben követi a pajkos ifjuság. Az idén különösen nagy szerep jutott az ökörnek, amely az utóbbi időkben sokat vesztett nimbuszából. Többek között az ökröt ki is fogják sorsolni. Igazán érdekes és a farsanghoz — méltó nyerepménytárgy, csak az a kérdés, hogy a szerencsés nyerő őt fog csinálni az 1500 kilós csecebecsével? A párizsi újságok rendszeren melegen ajánlják a szerencsés nyerőnek, hogy vigye haza az ökröt. A háziurak ugyanis nem tiltakozhatnak az ökörnek valamely lakásban való megjelenése ellen, mert a lakbérleti szerződések mindössze azt tiltják meg a lakóknak, hogy kutyákat, macskákat és madarakat tartson. Ökrökről nincs szó, és ha egy tréfás uriember tényleg haza vinné az ökröt, a háziúr egy szót sem szólhatna a különös vendég ellen.

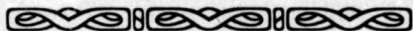
A mennydörgésről. A zivatároknak mondhatni állandó kísérőjét, a mennydörgést, majdnem mindenki ismeri. De keletkezésének rendje és módja nincs még tudományosan megállapítva. Villamos kislítéseknel s nagyobb elektromos szikráknál hallunk mindig egy bizonyos sístergést, ebből lehet is következtetni és így a villám nagyságához és sebességéhez képest nagyobb robajt is várunk. A villám hirdelen felhővel az anyag mechanikai utat a levegőt szét-tolja, miáltal a levegőben sürüstödésnek és ritkulásnak kell beállania, ezáltal hanghullámok ébresztetnek és ez az, amit mi dörgésnek hallunk. Ujjab időben Towbridge egyetemi tanár végzett pontos kísérleteket, hol olyan elektromos töltésekkel dolgozott, mint előtte egy fizikus sem. Towbridge évek hosszú során a vízgöz spektrumát tanulmányozta. Ezenközben elhatározta egy olyan spektrum kutatását, mely elektromos kislések között keletkezik vízgözzel telített légkörben. E kísérleteihez egy 20000 cellás akkumulátorbatteriait használt s így gondolta megfigyelhetni a vízgöz spektrumát, hogy az elektromos szikrát egyik vízfelletről a másikra ugrotja. Ez azonban nem sikerült neki, miért is két: desztillált vízzel itatott és ugyan-csak ilyenell impregnált vattába csavart fadarabot használt és e két tárgyat tartotta az áramkör végeihez és mintegy 10—11 cm-re eltávolította egymástól, mikor is erős áram keletkezett, rendkívül erős szikrákkal. E kislésekelt oly irtozatos zá követte, hogy nemcsak a fület kellett betömnie, de fejeire is vastag kendőt kellett kötni, hogy a robajt kibírja. Ezt a robajt Towbridge a hidrogén és oxigén expolziójára vezette vissza, mely a vízgöz felbontása által keletkezik. Az ő véleménye szerint a mennydörgés lényegileg a vízgöz felbontásának tulajdonítható.

A
MAGYAR VILÁG

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA :

BUDAPEST, II. FŐ-UTCZA 4. SZ.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

EGÉSZ ÉVRE 10.— KOR.

FÉLÉVRE 5.— „

NEGYEDÉVRE 2.50 „

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ. KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.	TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP. MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.	ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K. Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.
FŐSZERKESZTŐ: DR. DEMJANOVICH EMIL (telefon-száma: 57-70)	SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS: LAMPÉRTH GÉZA	FELELŐS SZERKESZTŐ: CSUDÁKY BERTALAN (telefon-száma: 41-24)
TARTALOM: Erőgyűjtés. — Tavasz küszöbén: <i>Krúzselyi Erzsébet</i> . — A fenséges úr veresége: <i>Pakots József</i> . — Tiszavölgyi képek. VI.: <i>Romanecz Aladár</i> . — Az elektromosság története: <i>Bóbita Endre</i> . — Anyai látogatás: <i>Halmy Gyula</i> . — Örök csendben: <i>Lampérth Géza</i> . — Irodalom és művészet: <i>Helikon</i> . — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — Egyről-másról.		

ERŐGYŰJTÉS.

A magyar gör. kath. társadalom egyre elevebbérteket tanúsít a maga érdekeinek harcában. Jól esik ezt konstatálni nekünk, kik a „*Magyar Világ*“ zászlójára épen a hazai gör. katolikuság tömörítését írtuk. Azt hisszük, hogy nem is vagyunk szerénytelenek, ha annak a szellemi áramfejlesztésnek, amely a magyar gör. kath. társadalom öntudatra ébresztéséhez vezetett, igen jelentékeny munkásai közé számítjuk magunkat, akik nem mulasztottunk el egyetlen alkalmat sem, hogy a gör. kath. egyházi és világi érdekeket szolgáljuk.

A társadalom mai forrongó állapota nagy tanulságokat rejt magában. Szemünk előtt zajlik le sok nagyszerű küzdelem, amelyeket valamely közös cél érdekében ví meg a társadalom egyik vagy másik csoportja. E küzdelmek sorsa bizonyos rendszert, szabályszerűséget mutat föl. Ahol a küzdők közt erős az összetartás, ahol szervezetten indulnak a harcokba, ahol szóval az erők tömörülnek, ott biztos a győzelem. Mert hatalmas ereje van az emberek társulásának.

A magyar gör. kath. társadalomnak meg kell látnia e tanulságokat. Nagyszerű föladatak, magasztos célok felé tör, amelyek a kötelezettség erejével nehezeden rá. Céljait csak úgy érheti el, föladatait csak úgy válthatja be, ha összefog, ha hatalmas phalanxba tömörül és úgy halad tovább, mindinkább előre a maga kijelölt küzdelmes útjainak vonalán.

Tömörüljünk! Ez a mi jelszavunk s ezzel a jelszóval fogunk győzni.

A «*Magyar Világ*» egy évi pályafutása alatt is már kétségtelen eredményeket mutathat föl. A magyar liturgia ügyét mi tereltük helyes irányba, amennyire ennek az ügynek a természete és lényege azt megengedte.

Valamennyi aktuálisan fölvetődött kérdésben fölemeltük szavunkat s a «*Magyar Világ*» akciójának mindig visszhangja is volt. A magyar gör. kath. társadalommal bensőséges és szeretetteljes volt az érintkezésünk s büszkén állapítjuk meg, hogy (egyes tévelygők leszámításával) a magyar gör. katolikuság teljes bizalma kísérte misszióinkat. Lapunk tartalma, magasrendű nivója oly nagyfokú elismerésre és méltánylásra talált, hogy nemcsak a bennünket állandóan támogató gör. kath. barátok állottak mellettünk, hanem még a más felekezetűek is meleg érdeklődést tanúsítottak irántunk.

Ez a mindenfelől megnyilvánuló rokonszenv kötelességünké teszi, hogy nagy harczunkat a gör. kath. társadalom érdekében tovább folytassuk és lelkesen, törhetetlenül végigharczoljuk. Isten nevében végig is fogjuk harcolni. Ha a fölvetett kérdések tárgyalását most egy rövid időre meg is szakítjuk, ezt csak a fokozottabb erőgyűjtés és az alaposabb, szétágazóbb és mélyrehatóbb szervezkedés céljából tesszük, annak a reményében, hogy ügyünket intenzívebben fogjuk kifejteni és a mi gör. kath. társadalmunkkal módot találunk nemcsak hetenkénti, de a sűrűbb érintkezésre is.

A munkában eltöltött esztendőre a lelkesen teljesített kötelesség önértével tekintünk vissza és rendíthetetlen bizalommal nézünk a jövőndőbe is, amelynek alapjait most rakjuk le az öntudatra ébredt, nagyrendeltetésű gör. kath. társadalommal egyetemben.

A „*Magyar Világ*“ szerkesztősége.

☘ Tavasz küszöbén.* ☘

Az erdő áll még barna színben,
Még nem virul, még néma minden,
A rügyező bokrok alatt
Az ibolya még nem fakad.

A napsugár hő fénynyel éget,
De szerzte még nem pezsg az élet,
A sok madár még nem dalol,
Késik az úton valahol.

És én úgy érzem, mintha mégis
Más volna már a föld is, ég is,
Oh, mert a fényes napsugár
Titkon a szívbe is leszáll.

És ott is, mint a földön szerzte,
A remény magvát megnövelve,
Rajta rügy-bimbókat fakaszt,
— Oh, hogyne várnám a tavaszt!

Krúszelyi Erzsébet.

A fenséges úr veresége.

Írta: *Pakots József.*

I.

Az altábornagy úr ökegyelmességét egy szép fiatal grófnőhöz szállásolták. Az altábornagy úr nem volt mai gyerek. de kemény katoná fejé, széles, egyenes vállai, amelyeket még nem tudott meggörnyeszteni a hatvan és egynéhány év, megcázolták a rövidre nyírt haj fehérségét. És a fiatal grófnő özvegy volt.

Az altábornagy úr meg volt elégedve szállásával. Délajt vonult be abba a kastélyszárnyba, melyet neki és kíséretének kijelöltek és uszonnára már hivatalos volt a grófnő teás-asztalánál.

— Ah, méltóságos asszonyom, — mondotta az altábornagy úr aransarkantyúit finoman összeítve — végtelen boldog vagyok. Ilyen jól sohasem éreztem magam.
— Hogy-hogy? — nevetett az ifjú grófnő, aki épen-séggel nem mutatta magát bánatos özvegynek.

— Hát ez a szituáció!

Az altábornagy úr arra a helyzetre gondolt, amelybe a szerencsés véletlen juttatta s amely egy világszép asszony módfelett kellemes társaságával ajándékozta meg. De az altábornagy úr hirtelen arra gondolt, hogy az ilyen fiatal özvegyek érzékenyebbek szoktak lenni más halandónál és sietve adott más magyarázatot szavainak.

— Jobb elhelyezést sem kívánhattam volna magamnak, méltóságos asszony. A nagy hadgyakorlat döntő napja holnap van. Az én hadtestem itt húzódik el a hegyláncz alatt. A terepet ismerem, mint a sakktablát. Holnap győzni fogok.

— Biztos ez?

— Annak tartom.

A szép grófnő gyönyörködve nézte az agg katonát, akinek tekintete már lángolt, mintha ott állna hadteste élén és vezetné a rohamot.

— Hát olyan komolyan megy az ilyen gyakorlat? — vetette föl a grófnő a kérdést kíváncsian.

— A lehető legkomolyabban. Egyébként hogy komolyságáról meggyőzzem, fölleltem, hogy az ellenséges hadtestet a fenséges úr, Ruprecht főherceg vezeti.

A grófnő mosolygott. Nem fért sehogysen a fejébe, hogy ilyen nagy, meglelt emberek komolyan vegyének ilyen jótéket és kétkedve mondta:

— No, azt magam is meg fogom nézni. Itt fog lefolyni az ütközet?

— Itt. Ez a dombos vidék, mintha csak azért volna itt, hogy harcztérre avassuk. Kitűnő hely. Aztán az a nagy folyó, amelynek ezüstös szalagja ide csillan, pompás stratégiai kombinációkra nyújt alkalmat.

Az altábornagy úr belemelegedett előadásába. Kinyújtott jobbajával tüzesen magyarázott, mutatta a hadállásokat, kommandírozott, parancsokat osztogatott s az ifjú grófnő eragadatással hallgatta.

— És ön azt hiszi, hogy győzni fog?

Az altábornagy úr büszke homloka sértődötten vount ranczokba.

— Természetesen!

— No, azt megnézem. Főnt a kastély-toronyban messzilátóval fogom figyelemmel kísérni a maguk komoly háborúsdíját. Mindig magát nézem.

Ezt bizonyos kaczer hamissággal mondta s az altábornagy úr önkénytelenül kihúzta magát. Magsímította hetykén az ezüstös bajuszát és udvariasan meghajította a kemény nyakát.

— Ha ilyen gyönyörű szempár tüze van velem, az egész világot meghódítanám!...

II.

Az őszi köd még el sem vonult a dombok ormárol, már végigzendült a hajnali riadó a harcmezőn. Meginult a küzdelem.

Végig a mértföldekre elhúzódo lankás földterületen, amelyen a döntő ütközetnek kellett lezajlania, apró oszlopokban bontakoztak ki az ellenséges hadtestek. Ágyúttz, fegyverropogás zaja töltötte be a levegőt s mire a reggeli nap, talán a nagy, isteniteleti zajtól, kinyitotta szemét, már javában folyt a harc.

Csak egy magasán fekvő, védett domb tetején volt teljes nyugalom. Ezen a dombon foglalt állást a király és vezérkara, valamint a külföldi katonai kiküldöttek, a diplomáciai kar. Egy holt pont volt ez a domb a megriadt hangyaboly módjára nyüzsgő harcmezőn. Néhanéha egy-egy lovas alak rugtatott föl lóhalálában a dombra, fényes pengéjű kardjával, amelyen kevelyen csilant meg a napsugár, jelentést tett az ütközet állásáról s azután visszagaloppozott.

Főnt, a kastély tornyából a fiatal grófnő bámulta izgatottan a különös paradét, amely oivan, mintha nem is parádé, hanem gyilkoló, véres háború volna.

És dölben el volt döntve az ütközet. Az altábornagy hadteste beszorította a fenséges úr fehérsípkás hadtestét a folyó és egy dombláncz közé. A dolog különös volt. A fenséges úr seregének zömét egy dombláncz mögé vezényelte, hogy így védett állásból heves tüzeléssel annál nagyobb zavart idézhessen elő az ellenséges hadtest soraiában. A dombor a folyóval párhuzamosan vount el. Az altábornagy gyors mozdulatokkal elébe vágott a főherceg hadtestének, amelynek útját így előlrol elvágta. Ugyanekkor seregének másik részével hátulról támadott.

A fenséges úr nem mehetett sem előre, sem hátra. Egy út volt még csak, föl a dombokra. Oda azonban az altábornagy úr tűzerütegeket állított föl, amelyek gyilkos tűzbe fogták a megszorult hadtestet. És az altábornagy úr Ruprecht főherceg ő fenséges hadtestét valósággal belekergette volna a folyóba. A fehérsípkás hadtest kénytelen-kelletlen megadta magát.

A grófnő a kastély-toronyból úgy tapsolt ennek a győzelemnek, mint egy szép szinpadí látványosságnak. Fehér zsebkendőjét lobogtatta a kastély ablakából, hátha meglátja a győztes hadvezér.

De mások is izgatottan nézték a harc ilyen kime-netelét. Azon a neutrális területen, a magasán fekvő dombon, ahol a király, a kíséret és a diplomáciai kar látszóvonta a harcot, ideges mozgolódás támadt. Mikor az altábornagy úr a főherceg körülkerítésére az első mozdulatot tette, észrevették a veszedelmet, amely a fenséges urat fenyegeti. És a király kíséretéből gyönyörű lován kivált hirtelen egy aranygalléros úr és nekivágott a harcmezőnek. Egyenesen az altábornagy úrhoz lovagolt.

— Kegyelmes uram! Mit csinál, az Istenért?

Az altábornagy úr diadalmasan mutatott kardjával előrenyomuló hadtestére.

— Látja!

A kíséret tagja halálsápadtan mutatott föl arra a dombra, amelyet elhagyott.

* Az «Örök csendben» című kötetből.

— Altábornagy úr! A király, amikor meglátta az ön zseniális hadmozdulatát, az ajkába harapott. A külföldi urak pedig gúnyosan összemosolyogtak. Tudja, mit jelent ez? Forduljon hirtelen vissza, vagy gyöngítse meg a rohamot, Ruprecht herceg öfenségének nem szabad elvesznie az ütközetet.

Az altábornagy arca elfehéredett. Egy pillanatra mintha megíngott volna lován. De csak egy pillanatra. Messze az ágyúk gomolygó füstjén keresztül megpillantotta a szép grófnő kastélyának tornyát. Mintha két lelkes szem sugara érte volna. Hirtelen fölemelkedett nyergében s miközben sarkantyújával a lóva szügyébe vágott, hogy a nemes paripa nagyot ugrott tőle, harsány hangon kiáltott vissza az ámuló udvari embernek:

— Bajtárs, már késő! Mért nem mondta tegnap...

III.

A lefűvés megtörtént. Mikor nyakig porosan és fáradtan az altábornagy úr visszatért szállására, a kastélyba, a szép grófnő a kapuban fogadta:

— Hódolattal üdvözlöm az én nagy hősemét!

Az altábornagy úr mélabúsan mosolygott.

— Drága győzelem volt!...

— De vértelen! — kacagott a grófnő.

— Igen. Csak egy halottja van s az én vagyok!

S az altábornagy úr tudta, mit beszél. A győzelem drága volt. Nyugdíjazták érte.

Az igazság többnyire meztelen formában mutatkozik, mert a hazugság fondor módon köleskéri a ruháját.

A halhatatlank közt is van fokozat. Van olyan, akinek a halhatatlansága századokra — és olyan, akicé évezredekre szól.

Tiszavölgyi képek.

Irta: **Romanecz Aladár.**

VI.

«Köszöntelek, te szép liget,
Szelíd magányod árnyait,
E csergedő kristályvizet
S e fák vidám sugarait»...

A Tiszavölgy egyik mellékágazásában, rejtett zugban, mint a dicső természetnek félteve őrzött kincse. sugogó lombok és csevegő patak mentén fekszik *Gyertyánliget* regényes fürdője.

Mikor a nyári hőség helyenkint kiállhatatlanná kezd már válni s a nap perzselő sugarai rekkenő meleget árszanak reánk, akkor nincs kellemesebb, mint egy árnyas helyre elvonulni, ahol távol a világ zajától, hűs rengeteg ölen, csöndes pihenésben tölthetjük a kánikula napjait.

Ilyen kedves hely a festői fekvésű gyertyánligeti fürdő remek fasorával, ahol mintha eyszerre elválnának az olvasztó forrásokot.

A nagybocskói állomástól tíz kilométerre, kanyargó lankás hegyoldalban, üdítő, ózondús levegőben, pompás park közepette és égis nyúló fenyvesekkel szegélyezve terül el e gyönyörű panoráma a Kabola völgyében.

Szinte emelkedik és tágul a tüdőnk, mikor a fürdő kanyargós följárójához, a két oldalt sötétlő illatos hársfák alá érünk és igazán meglepő az a csín, amit a lombok alá két sorban elrejtett apró házaknál tapasztalunk, melyek a bejárat előtt fogadnak minket.

A porta föliratos kapuzatán belül pedig izléses főépület, előtte magasan sugárzó szökőkúttal, följebb nyári lakok és villák, a hegyoldalból csobogó ásványvíz és éltető levegőjű allék, utaikon csillogó mármarosí gyémánttal ragadják meg az érkező utas figyelmét.

A fürdőévadban évente vidám társaság, vasár- és ünnepnapokon meg egy sereg futó vendég lepi meg e klimatikus gyógyfürdőt, hogy ott jó cigányzene mellett szórakozzék s egyszersmind megrongált egészségét is visszazerezze.

Egy ilyen látogatott szezon derekán jártam ott én is, kinek véletlenül ismerőseim is voltak a fürdőben akkor-

tájt, köztük egy derék erdész, eleven temperamentummal, de meglehetősen csekély szakismerettel és azzal a sajtásá-gos tulajdonsággal, aki mindenre fogadni szeret és állításában senkinek sem enged a negyvennyolcából.

Ép javában folyt a beszélgetés, mikor a fürdő sza-lonjába léptem. A beszéd tárgyát a vidék természeti szé-p-ségei képezték s az én emberem csak úgy dobálózott a havasokkal, állítván, hogy a mármarosí havasok a Kár-pátok legmagasabb pontjai.

Különösen a Popivánról zengett hatalmas dics-himnuszokat s azt annyira kiemelte, hogy a magasságá-val már nagyon is önkényesen állapította meg a hegy me-reit. Ugyanis ép arra lettem figyelmes, amidőn azt az állítást vetette oda, hogy a Popiván kétezer méternél is magasabb.

Érre már én is, aki személyesen ismertem e csúc-sot, beleszóltam a diskurzusba s vitattam, hogy az kétezer méternél jóval alacsonyabb. De az erdész nem engedett, mindjárt fogadást ajánlott, amit meg is kötöttünk leg-azonnal, kikötésül állapítva meg, hogy a vesztes egy húsz személyes vacsorát fizet a fürdőben, borral és cigány-nyal együtt.

Természetesen másnap kiszült az én igazságom, mert a kérdéses csúcs 1940 méter magasságú.

Hanem most jön a java.

Amint én erről biztos meggyőződést szereztem, minden jóbarátainkat levelezőlapon meghívtam a lakomára ilyenformán:

«Családi ünnepélyre szívesen lát

N. örömapa».

magától értetődvn, hogy a levelezőlap alá az erdész ne-vét bigyesztetem.

Volt erre nevetés. S ami a baját még tetőzte, húsz helyett kétannyian jöttünk össze, mivel kéz alatt meg-tudtuk, hogy a menüt saját kamrájából fedezi.

Dühösen rontott nekem. «Hogy fogom én most e czechet kifizetni?»

«Hát igen könnyen. Megmázsáltatsz minket vacsora előtt és azután is s az így előállított különbözetet kilón-kint fizeted ki».

Csakúgy dült-fült... Azonban észrevettem rajta, hogy bosszún töri a fejét. S ime, amint este behozzák az első tálat, látom, le van takarva s egyenest felém hozzák. Föl-fedem, hát tőrös puliszka van benne! Mindenki rám néz s ekkor én fölállván, így főzöm le a házigazdát (aki mel-lesleg legyen mondva, *tót* volt az istenadta):

— «Uraim és hölgyeim, ha nem is tudnók, hogy *kinek* vagyunk vendégei, ime, a főlhordott *nemzeti* ele-delek azt világosan mutatják...»

Tovább nem folytathattam, mert az orkánszerű ka-czaj még alig ült el, az én emberem mindent túlhar-sogó hangon kiáltotta felém: «Nem elég, hogy megnyer-tél, ráadásul még csúffá is teszel!...»

Hanem azért később lukullusi lakoma következett, amelynek a késő éjszaka vetett csak végét s mikor a vége felé erősen jökedvűvé lett erdészit azután megkérdeztem: «Miért füllentettél?» «Hát azért, hogy legyen miért békülni» (már t. i. a pohár mellett).

Am többet nem fogadott. Ezt is a sors büntetése gyanánt tekintette, mert azelőtt valami betegségé miatt egy évig nem volt szabad innia s utóljára aznap egy-szerre leadta, amit így megspórolt.

Ilyen vidám élet folyik a gyertyánligeti fürdőhelyen, ahol a természet és társaság egyaránt együvé játszik, hogy az ott tartózkodást feledhetlenül tegye.

Az bizonyos, hogy én rég töltöttem valahol oly kel-lemes órákat, mint e tündérszép oázison s ami fő, e vé-leményemben nem egyedül állok.

* Föltéted messze szép táj,
Lebeg a lelkem szüntelen,
Bár megpihenni nem tud,
Mint a madár, sík tengeren».

A gyertyánligeti fürdővel egy végben, a regényes Kabola völgyében s a hasonnevű falu mentén fekszik ha-zánk legrégibb vasgyárainak egyike is.

Nem egy külső árnyaival imponáló vagy az építés remekeit előtűntető modern gyárteleppel állunk itt szem-ben s aki erre vár, az eleve is bátran megfordulhat útjában. Hanem a szorgalmas és kitarító munka csöndes helye ez, árnyékos fák és szép kertek közepette, mintegy a benyúló völgykatlan torkolatában.

Aki e furdót fölkeresi, az nagy mulasztást követ el, ha a kies fekvésű vasgyárat meg nem nézi, mely egészen közel, amattól alig egy kilométernyire van.

Ha első tekintetre tán kissé ódonszerű benyomást tesz, azt ellensúlyozza azon körülmény, hogy a gyár még 1773. évi május hónapban nyitottat meg s kezdetben a nehezen földolgozható vasérc s hozzáértő munkások híján alig tudott egzisztálni, úgy, hogy akkoriban Szepes- és Gömörből, sőt Sztíriából telepített be embereket.

Már-már be akarták azt szüntetni, amikor egy Vézna nevű bányatiszt került az élére, akinek erélyes és szakszerű kezelése mellett már e század első évtizedeiben virágzásnak indult. 1826-ban pedig a gyár további fejlődésére nézve szükséges társadalmi alapszabályokkal is ellátottat, melyek a munkások vallásos és hazafias szellemét nagy lendületnek indították.

Ép a szabadságharc kitörése táján halt el az említett derék főnök, ami nemsokára meg is látszott a gyár menetén, mivel a 60-as években már a vasolvasztást áttették Terebes-Fejérpatakra, ahol szintén virágzó vasgyár létezett s ettől fogva a gyár inkább vasfinomításra lett berendezve.

Újabb időben a gyárnak ismét új fejlődést adtak, amennyiben azóta a szükséges nyers vasanyagot a vajdahunyadi és tiszolci vasművekből hozzák. Ettől kezdve a gyár leginkább szerszámok, öntvények és különféle gépgyártmányok készítésével foglalkozott, mely árúk hazánk legjobb minőségű Mártin-accéljából állítottak elő s piacuk részben a szomszédos Bukovina és Galicziába, de leginkább Marmorosba, sőt elvéve Oroszországba is kiterjed.

Legutóbb 1894-ben nagy árvizek pusztítottak itt, amikor e gyár is sok kárt szenvedett, ami azután fontartását veszélyeztetvén, végre a kincstár azt eladavá tette. Az új tulajdonos, Brattmann Emanuel, nemcsak a gyár üzemét terjesztette ki, hanem annak daczára, hogy nem is magyar származású egyén, szakszerű kezelésével és kitartó munkájával a nehézségeket csakhamar legyőzvén, a hazai vasipar föllendítésének nagy szolgálatokat tett s az egész gyárat a modern követelmények szerint alakította át.

Ma már nemcsak kézi szerszámok és öntvények, hanem dísz tárgyak is készülnek a gyárban, amely renoválása óta azt a reményt kelti föl, hogy másfélszáz éves fönnállása után végre is meg fog felelni a hozzá fűzött várakozásoknak s magyar hazánk e részében, kivált a vasárúrnak növekedő keresletével szemközt, a vasgyári iparnak a külföldi gyáripar ellensúlyozásával — bármily áldozatok árán is — jótékony fölvirágoztatója és előre vivője lesz.

De a szorosan vett ipari célok mellett e gyártelep a nemzeti érdekeket és közművelődési szempontokat is előmozdítja, mert csinos iskolát és óvodát is tart fönn, ahol a munkások és földmívelők gyermekei a hazai oktatás és nevelés áldásaiban részesülnek.

Aki mindehhez a vidék vadregényes szépségeit, a szinte átlátszó üde levegőt, kristálytiszta vízi patakokat hozzáveszi: az kétségkívül kellemes kirándulást tehet a gyertyánligeti völgy remek panorámájához, ahol azonkívül hasznos és szórakoztató tapasztalatokat is szerezhet, a turistá meg szokott látínivalóin kívül.

És ez is valami!

* * *
«Öh dicső természet, mely ezen képben
tükröződ vissza a
Teremtő nagyságát» . . .

A Tiszavölgynek természeti szépségeivel méltán versenyre kelhetnek természeti kincsei, melyekből pazarul osztott a Teremtő e vidéknek s mintha beigazolná akarná itt azt a régi igazságot, hogy magyar hazánk gazdagsága nemcsak az anyaföld munkálásával foglalkozó népfaj életképességében birja kifűrtászá, hanem egyáltalán természetadta kincseiben is, bőven ellátta e környéket értékes nevezetességekkel, melyek közül úgy régiségre, mint érdekességre néve legelső helyen állanak a sóbányák.

A sóbányászat Marmorosban csaknem egyidejű e föld mivélésének kezdetével, mit az itt talált igen régi betemetett és beomlott kezdetleges sóaknák igazolhatnak, sőt egyes faluk elnevezése is, mint pl. Sófalva, ahol a még most is látható sókutak és tavak mindmegannyi

feneketlen aknáknak maradványai, amelyekben meghatározhatlan régi időben üzött természetes sóbányászat félreismerhetlen jelei fedezhetők föl.

A rónaszéki bányászat, mely már rendszeresebb alapon folytatottat, mégis több százados szintén, mint azt az ott levő «Apaffy-akna» igazolja, valamint úgy itt, mint Szlatinán, a föld fölületén található sok horpadás, mely napnál világosabban mutatja, hogy itt a só mivélése nagyon régi keletű.

Rónaszéknak már maga a fekvése is egy csapásra is meghódítja az embert, mert egy kies völgy ölen, festői halmon épült kálváriájával és épületeivel bármely turista izlését kielégítheti. Legnagyobb nevezetessége azonban a már említett «Apaffy-akna», mely mint neve is mutatja, már a történeti nevezetességű erdélyi fejedelem korában is létezett s birtokaihoz tartozott, az 1674-ik esztendőben nyitottat meg, de az 1766-ik évben a víz az akna talaján délkelet felől beütvén, az egész aknát ellepte s egy évszázados művelés után ma csak mint természeti érdekesség szerepel már.

Mert a látvány, mely benne szemünk előtt ott föl-táru, örökre emlékezetes: marad a néző előtt s messze földről oda csalogatja a látogatókat. «Tenger a föld alatt», e névvel lehetne illetni ez aknát, mert habár nagysága távolról sem vetekedhetik azzal, ám sós vize, a tenger apálya és dagályához hasonló emelkedése és süllyedése egészen e névre predesztinálja a dicső természet e csodálatraméltó ritkaságát.

Alkalmuk volt e bánya szépségeiben gyönyörködni; egy igazi földalatti utazás volt ez, több mint huszonhárom méternyi föld- és 138 méternyi sörétegen keresztül 115 kör- és 227 egyenes lépcsőfokon lefelé, miközben ép a megfordítottját érezzük annak, mit a bécsi Szent István-templom lépcsőin.

Ott elszorul, itt elfogódik a kebel; ott káprázató a szemnek a szokatlanul tág perspektíva, itt fátyolosá lesz a napvilág ragyogó fényességéhez szokott tekintetünk. De amíg ott utóljára is csak egy füstös és belső érzelmvilágunkhoz igen távoli háztömeget láthatunk: itt valószínűleg fölmagasztosul a lelkünk és sajátságos gondolatok lepik meg a természet hatalmas remekeit csudáló elménket.

S amikor végre elébünk tárul a megvilágított víz-fölület, mely fölött 53 méternyi sókupola emelkedik, midőn látjuk a csillogó víz színén elvonuló fantasztikus árnyakat s a tündöklő sófalazaton lerajzolódó bizarr alakzatokat, megdöbbenve állunk meg e páratlan kép előtt.

A tó fölületén egy bárka lebeg, melybe leszállván, lassan és méltóságteljesen himbálódzunk a 87 méter mélységű sós víz fölött. lelkünk mélyéig meghatva gyönyörködve a félelmetesen szép látványban.

Most észrevétlenül egy vezécsapást tesznek a víz-fölületre s mi legyökerevze, hirtelen ágyúdörgéshez hasonló durranásra ijedünk föl, mivel itt a legkisebb hang is ezerszer visszhangot ad a 2697 méter alapterületű bánya falai között. Végre a tulsó falon nemzeti színek közt «Aldás házánkra» című föliraton akad meg pillantásunk s ekkor önkéntelen lelkesedésre gyuladva, belekezdünk a «Szózat» hazafias akkordjaiba, mert olyasmit sohase éreztünk még, mint e pillanat hatása alatt . . .

Az «Apaffy»-hoz hasonló impozáns látványt nyújtott egykor a Szlatinán 155 méter mély Kunigunda-akna, mely az 1804-ik évtől állott művelésben, de pár év előtt a víz ezt is beöntötte, sőt az egész környéket az a vezédelem fenyegeti, hogy beomlik, bár óriási szivattyúkkal állandóan vonják el a vizet e bányából.

Mindamellét még sok tárnában bányászszák a sót, ami a kincstárnak naponta száz ezreket jövedelmez s aki még sohasem látott sokánát, az kitörülhetlen benyomásokkal távozik innen s azzal a meggyőződéssel, hogy «Isten, kit a bölcs lángesze föl nem ér, csak titkon érző keble óhajta sejt» utólréhetlen a maga kolosszális alkotásaiban!

Az emberi élet rövid, míg a természet remekei végtelenek s csak ezek láttára emelkedik fölfogásunk egy ideálisabb nívóra, ahol saját kicsinységünk érzetében az Istenségnek valódi magasságát megismerhetjük és csodálhatjuk.
(Folytatjuk.)

A fejedelmi kriptáktól az út a paradicsomhoz ép oly hosszú, mint az útszéli síroktól.

A légköri elektromosság története.

Irta: **Bóbita Endre.**

I.

A természetudósok még ma sincsenek egy véleményen a légkör, a zivatark elektromosságának keletkezésére nézve, annál bámulatosabb, hogy a zivatarknak elektromos természetét már a régmúlt időben is felismerték. A ténynek felismerése a régiekre nézve nem volt olyan könnyű, mint azt, mi a mai álláspontunkról itélve gondolhatnók.

A régekről reánk maradt iratok és feljegyzések szerint az égiháborúnak, tehát a villámlás és mennydörgésnek legrégebb magyarázója *Aristoteles* volt. Ő és követői magától érthetőleg csakis a külső jelenségekből indulhattak ki magyarázataikban, innét van, hogy ők a villámot az északi fényvel, az üstökösökkel, majd a meteorokkal és egyéb tűznemű légköri tűneményekkel egy csoportba helyezték.

E vélemény oly megdönthetetlennek látszott a régiek előtt, hogy a villámnak eme magyarázata egész a 18-dik század közepéig kizárólagos volt, sőt az égiháborút a fizikai művekben is a hőtanban, még pedig a tűz fejletében tárgyalták.

Aristoteles szerint a villám éghető, különösen kén és salétromtartalmú légneknek meggyulladásából és elégéséből származik. Ezek a földből áramlanak ki, melyek a melegség által a magasba hajtva, ott felhőkbe sűrűsödnek s a szelektől tovább vitetve, egymásba ütköznek létesítve a dörgést. Az ütközésből származó meleg meggyújtja éghető légnekemet s ebből keletkezik a villám. A légneknek ezen meggyulladása azonban elejétől végéig rejtve maradt. Mennél inkább érezni kezdték a magyarázatnak elégtelen voltát, annál inkább iparkodtak az elméletet kikerülni s úgy történt, hogy a villámot és mennydörgést a meteorok esésével hozták kapcsolatba. Ezt annál inkább teheték, mert ez mintegy kiegészítette az explózió elméletét, amellyel úgynevezett felszíni villámok elég érthetően voltak kimagyarázhatók, ellenben a kigyózó vonalú villámok és mechanikai hatásai a meteorok esésével voltak megfelelően értelmezhetők.

Mindamellett ezen elmélet a tudományos világban nagyobb tért sohasem tudott hódítani, talán ép azért, mert az elmélet által involvált kő-és ugyanis kétes tűnemény. Maradványa azonban a nép hitében — mennykő és istennyila alakjában — manap is fentalálható.

Az elméletnek legnagyobb ellenzője a XIV. században élő *Magenberg Konrád* volt, aki főleg «*De rerum natura*» Kaptiprotensiz Tamástól eredő munka átdolgozásában erősen szembehelyezkedik ez elmélettel s ezzel szemben az explózió elméletét helyezi előtérbe, keresvén a meggyulladás okát a légneknek a felhőkhöz való dörzsölésébe. Felfogása szerint a villámsújtásokat nem az égből aláeső kövek okozzák, mint azt kortársai hitték, mert az esetben — úgymond — a villámsújtott emberek és állatokon sebeket kellene ejteniök, ami a köztapasztalattal ellenkezik. Szerinte a villámsújtottak halála úgy jön létre, hogy a kengőz az illetők szívében elégeti a vért.

Bámulatos, hogy még a XVII. század elején a neves *Nerulami* csak annyit tudott a villámról, hogy az igen magas hőmérsékletű lángnak látszik. Maga *Descartes* sem volt szerencsésebb elődjénél e tűnemény magyarázatát illetőleg.

Ő ugyanis a dörgést a hógörgetegek zajához hasonlítva, ez oly módon származtatja, hogy a magas régiókban lévő felhők az alattuk lévőkre zuhananak. Az ütközés hangja — úgymond — adja a dörgést, az ütközési meleg peeig létesíti a villámot. Azonban ezen elméletnek alaposágában úgy látszik önmaga is kétkedett, mert később megjegyzi, hogy a felhőknek ezen összeütközése magában mégsem elegendő a villám létrehozására, ehhez szükséges még, hogy a levegőben, tehát a felhők között gyulakony légneknek legyenek.

Ezzel azonban maga *Descartes* is a régi explózió elmélethez tér vissza.

Új korszak hajnalát látszanak jelezni azon észleletek, melyeket 1676-ban *Grofton* és *Haward*, 1681-ben pedig *Lad* angol hajóskapitány tapasztalt, hogy t. i. a hajóikba becsapott villám a hajókon lévő iránytűket ellenkező sarkakra változtatta. A villámnak eme hatása igen természetes, az explózió-elmélettel semmikép sem volt kimagyarázható. Némi eredménytelen kísérletek után, melyeket

főleg *Lister Márton*, *Anna* angol királynő orvosa ez ügyben végzett, a természetudósok végre is e magában álló és mint ők mondták, nem is egészen megbízható észlelet fölött egyszerűen napirendre tértek és így minden a régi-ben maradt.

Az explózió elméletét a XVII. század végén *Wallis* angol matematikus virágzásának tetőpontjára emelte. Szerinte, ki erre számos megfigyelést tett, a villám és dörgés hatásai és tulajdonságai olyannyira hasonlítanak a puskapor elrobbanásához és az ezzel járó hatásokhoz, hogy mindkettőt egyazon okra vezetendő vissza. Mivel pedig a puskapor főalkatrészeit a kén és salétrom képezik, ennél fogva föl kell tenni, hogy a légkörben lévő kén és salétromgőzök keveréke az, mely a villámot és a dörgést létesíti s ez annyival is inkább föltehető, mert a villámcsapások színhelyén — úgymond — mindig erős kénzsg érezhető (ózon szag). Hogy az elméletet teljessé tegye, nem hagyta figyelmen kívül a légnek meggyulladásának okát sem.

«Én azt hallottam, mondja *Wallis*, hogy kén és vas keveréke, kissé megnedvesítve nemcsak erősen megmelegszik, de még meg is gyullad. Hogy kengőzök vannak a levegőben, azt már kimutattuk, a megnedvesedéshez szükségelt csekély mennyiségű víz szintűg meg van a felhőkben, tehát még csak a vasnak, illetőleg vastartalmú gőznek a jelenléte volna szükséges. Amde ennek jelenléte kétségen fölül áll, mert ismerünk számos forrást és barlangot, amelyek vastartalmú gőzökkel állítanak ki. Mindezeknél fogva a légnek meggyulladásának nehézsége is el volt hártva.

Egészen hasonló módon származtatja *Wallis* a zivatark gyakori kísérőjét, a jégesőt és mint a salétromnak és hónak, vagyis a 0° alá lehűlt vízgőzöknek a termékét.

Az explózió-elmélet azonban nem lévén tovább fokozható, lassankint hanyatlásnak indult. A természetudományal foglalkozók, mintegy belefáradva a képtelen elméletekbe, bár minden sejtelen nélkül a villámlásra, az elektromosság tűneményeivel kezdtek tüzetesebben foglalkozni. Eddig ugyan csak annyit tudtak az elektromos testekről, hogy azok könnyű testeket vonzanak és taszítanak». A *Guericke Ottó* kengőmbjének dörzsölésekor tapasztalt szerzésre senki sem gondolt s az észlelet lassan feledésbe is ment.

A 18. század elején a tudósok részéről legnagyobb figyelemmel részesült a légűres üvegcsőnek kézzel való dörzsölésekor tapasztalt gyöngye villogás, melyről *Hawksbee* bebizonyította, hogy az elektromos természetű.

Az első pozitív adat, bár nem teljes határozottsággal, a villám és dörgés mibenléte nézve, *Dr. Wall* angol orvostól ered, aki még 1698-ban tett kísérletei közben egy nagyobb tömegű borostyánrud dörzsölésekor a közönségesnél nagyobb szikrát kapott fény és hang kíséretében. *Wall* e kísérletének leírásában először említi, hogy őt az itt jelentkező fény és hang némileg a villámlásra és a mennydörgésre emlékezteti.

Azt hinné az ember, hogy ezzel a zivatark elektromos természeté kétségtelenné vált. Korántsem, mert *Wallis* kortársai csakhamar megkísérlették eme jelenséget kedvenc elméletükkel összeegyeztetni és ép fordítva, az elektromos szikrát úgy, mint a villámlást, az éghető gázok meggyulladásából származtatják s amennyiben e magyarázat nehézségbe ütközött, *Wallis* kísérletét, mint a keretbe nem vágót, egyszerűen elmellőzték.

II.

Az 1829. év az elektromosság fejlődésének történetében új korszakot jelent. Ez évben kezdte meg *Gray* az elektromosságra vonatkozó kísérleteit egy nagyobb méretű üvegcsővel, melylyel az eddiginnél jóval erősebb szikrát kapott.

Kezdetben még *Gray* is az elektromosságnak csak külső tulajdonságait vette figyelembe. De midőn *Dufay* 1833. évben megismételve a *Gray* által végzett kísérleteket, az emberi testből is jókora szikrát csalt ki, mely rendkívüli tűnemény általános föltűnést okozott s különféle babona-hitel és vallási aggodalmat kezdett támasztani, maga *Gray* is különös figyelemmel volt az itt jelentkező elektromos fényjelenségre. Iparkodván azt a lehetőség fokozni és hatásait tanulmányozni.

Gray egész határozottsággal kimondja, hogy hiszi, miszerint ez úton haladva, sikerülni fog annyi elektromosságot összegyűjteni, hogy az elektromos tüzet fokozott

mértékben állíthatjuk elő. És ha szabad — úgymond — a kicsit a nagyval összehasonlítni, e tünemény a dörgéssel és a villámmal azonosnak látszik. Ennél tovább azonban sem *Gray*, sem *Dufay* nem ment és így történt, hogy a kérdés még soká függőben maradt.

Az ez irányú kutatásokra igen kedvező hatással volt a dörzsölési gépné a főtalálása, de különösen a *Kleist* által főtalált úgynevezett leydeni palaczk. E készülékkel ugyanis oly mennyiségű elektromosságot gyűjthetünk össze, hogy szikrájával gyúlékony anyagokat lángra lobbantathatunk, üveget átlukaszthatunk, állatokat megölhetünk stb.

Winkler az elektromos szikra e hatásait tüzetesebben tanulmányozva, 1746. évben egész határozott alakban kimondotta, hogy a villám és dörgés elektromos tünemény s a villám az elektromos szikrától csak erősségére és hatásainak méreteire nézve különbözik. Ugyancsak *Winkler* volt az első, aki a zivatart elektromos elméletét meg is írta. Utóda *Nollet* apát, némi tartózkodással bár, szintén a zivatarnak elektromos természete mellett foglalt állást.

Hogy az elmélet teljes legyen, még csak egy lépésre volt szükség, t. i. a légköri elektromosságot közvetlen kísérlettel kellett kimutatni, vagyis az elektromosságot a felhőkből a földre levezetni és hatását tanulmányozni. Ennek megvalósításában *Franklin* *Benjamin*-é az érdem. Ő ugyanis már 1750. év július 29-én kelt egyik levelében azt ajánlotta kortársainak, hogy a légköri elektromosságot magas helyeken, pl. tornyok tetején fölállított hosszú, hegyes vaspóznák segítségével lehet levezetni. *Franklin* a maga részéről először szobájában végezte kísérleteit, mesterséges és egymás fölött mozgó fémkorongokból összeállított felhőkön, amidőn egyúttal a fémcúcsoknak villamosító hatását is tapasztalta.

Mint hogy az eredmény várakozásán fölül sikerült, csak kedvező alkalomra várt, hogy kísérletét a zivatáros felhőkre is kiterjessze.

Franklin e kísérletét két francia tudóstól, *D'Alibard* és *Delort*ól megelőzve 1752 október hó 19-én hajította végre. Ugyanis zivatáros felhő közeledésekor fémcúcsal ellátott papírsárkányt bocsátott a magasba. A sárkány zsinórja kendermadzag volt, melynek végére selyemszínórral elszigetelt kulcsot alkalmazott. Kezdetben az elektromosságnak semmi nyomát sem tapasztalta, de amint a kendermadzag az esőtől megnedvesedett, *Franklin* a végén levő elszigetelt kulcsból, nagy öröme, jókora szikrát kapott.

Ezzel *Franklin* a zivatarnak, illetve a villámnak elektromos természetét kétségbevonhatatlanul bebizonyította.

Csak újabban vált köztudomásúvá, hogy időközben *Prokop Divisch* prendizti tudós pap, a Franklinton ajánlott kísérletet nemcsak sikerrel végrehajtotta, hanem gyakorlatilag is villámhárító alakjában alkalmazta azt. Erre vonatkozólag *Euler* 1761-ben kelt 154. levelében a következőket mondja: «Én vele ezelőtt levelezésben álltam és ő biztosított engem, hogy ő egy, az elektromosság elvei szerint szerkesztett eszköz segítségével községét és környékét egy egész nyáron át megvédte a zivatároktól. A vidéken lakók közül többen utólag is állították, hogy a dolog való és bizonyos.

Franklin és társainak kísérletei csakhamar minden országban ismétlődnie találtak, akik zélszerű módosításokkal mindinkább nagyobb tökéletességre vitték azokat. A kísérletezők azonban nem igen vették figyelembe azoknak veszedelmes voltát, míg *Richmann* pétervári egyetemi tanár 1753. év augusztus hó 6-án hasonló kísérleteinek áldozatul esett.

Mindenzen kísérletekből az tűnik ki, hogy *Wall*, *Gray* és mások sejtése, *Winkler* és *Franklin* határozott állítása igaz, szóval a villám és mennydörgés fokozott mértékben ugyanazon tünemények, melyeket elektromos gyűjtő-készülékekkel tudunk előállítani.

Mindamellett a régi explózió-elmélet nem tűnt el oly gyorsan és oly teljesen, mint azt hinni lehetett volna.

*Müschbroek*nek 1762. évben, tehát már halála után megjelent nagy fizikai munkájában, sőt *Saussure*-nek, a kiváló meteorológusnak 1784-ben megjelent munkájában is, az elektromossággal kapcsolatban bár, de még mindig kísért az explózió-elmélet.

Csak midőn *Planté* az 1870-es évek elején szellemes kísérleteivel a villámok különböző neveit mesterségesen állította elő, az explózió-elmélet csak azóta került végelegesen az emberi tévedések lomtárába és most alapos a reményünk, hogy a légköri elektromosság eredetére nézve is nonsokára egységes megállapodásra jutunk, ami ez ideig még mindig hiányzik.

Anyai látogatás.

<i>Eljöttél jó anyám,</i>	<i>Őh, de boldog is volt</i>
<i>Szülőföldem küldött</i>	<i>Szerető, hű fiad,</i>
<i>A kicsiny fészekbe ;</i>	<i>Hogy fészékben látott.</i>
<i>Az isten veled volt,</i>	<i>Anyai szeretet :</i>
<i>Ő segített, hozott,</i>	<i>Elzárta előle</i>
<i>Hogy betekints ebbe.</i>	<i>Az önzó világot.</i>

<i>Mit találtál ottan ?...</i>	<i>S földézted benne</i>
<i>Hű szívednek mását,</i>	<i>A gyermeki élet</i>
<i>Éleled folyását.</i>	<i>Aranyos világot.</i>
<i>Reáadta lelked,</i>	<i>Kergettem a lepkét,</i>
<i>Osszekulcsolt kezed</i>	<i>Szededgettem a múlt</i>
<i>Az anya áldását.</i>	<i>Mosogyó virágát.</i>

Elmentél... itt hagyta!
Szülőföldem búsulj,
Elhervadt a róza.
De az anyai szív
Áldását szerelmét,
A kis fészek óvja.

Halmj Gyula.

A császár vagyona. A császár jövedelme, írja egy orosz népkalendárium, három forrásból fakad : az államkincstárból, a császári földbirtokokból és az úgynevezett kabinet-birtokokból, amelyek csakis a császár személyét illetik. Az államkincstár az uralkodói fizetést adja, a császári földbirtokok jövedelme az uralkodóház hatvanegy tagja között oszlik meg, a császár tehát csak egy részt kap belőle, a kabinet-birtokok jövedelme azonban magáé a császár. A czárnak és családjá több tagjának ezenkívül saját birtoka is van. Ezek is sokat jövedelmeznek. A kincstártól harminchat millió koronát kap a császár egy évre, a czárné 480.000 koronát, az övegy férzék ugyanennyit, s a császár minden gyermeke, amint megszületik, százezer koronát kap mindaddig, míg huszonegyedik évét be nem tölti. A trónörökös harmadfél millió koronát kap. A császári dominiomok szintén jól jövedelmeznek. Terjedelmük 21,320.000 acre, nagyobb, mint az egész Írország. Ennek egy harmadrészt erődség, amelynek természetét jó pénzén értékesítik ; az arkanylevi fa világkereskedelmi czikk, a belovezi erdőkből kétfélmillió köbláb fát adnak el évenként, a vologdai fűrésztelepen pedig kétszázszor nagy fatörzset dolgoznak föl. Oroszország legnagyobb és legjobb bortermő szőlőföldjei a császár tulajdona, aki évenként negyvedfélmillió koronát vesz be a bortermésért. Szamarában császári cukorgyár van, amelynek évi termelése ezerötzszáz tonna. Császári bányá szánál több van a nemes érczben oly gazdag országban szerze-szejjel. Van ezerötzszáz kerala, ezer halásztelepe, száz hajós-vállalata és nyolcszázötven kereskedelmi vállalata is a czárnak. Bérbe adott állami földekből ötven millió koronát kap évenként ; a kabinet földbirtokok terjedelme akkora, mint egész Franciaország s Arany és ezüstbányái milliókat hoznak minden évben a császár pénztárába. Végül meg kell még említeni, hogy az egyháztól elvett birtokok, amelyek száz esztendő óta a császár családának jövedelmeznek, azóta hatszázmillió koronát jövedelmeztek. A jobbágyság megváltása százszáz millió koronát jövedelmezett az országának s ennek a kamatait is a császár kapja.

Az új sahról. Az új sah, ki harmincznégy éves korában lépett atyái trónjára, állítólag még civilizáltabb, mint az apja volt. Sohase tartott háremet és csak egy felesége van. Egy angol hírlapíró szerint az új sah nagyon rút férfi, kis termetű s európaiakkal szemben félénk és esetlen. Mivel többször szenved szemgyulladásban, kihallgatások alkalmával mindig két szemüveget visel. Népe érdemül tudja be neki azt, hogy nemcsak a miniszteriumok, de Teherán valamennyi telefonját összekötötte a magáéval s akinek valami panasz van, telefon útján közvetlenül a sahhoz fordulhat. A «királyok királyja» természetesen nem ilhét egész nap a telefon mellett s e czírá több telefonos kisasszonyt tart, akik minden panaszt feljegyeznek számára. A közigazgatás ezzel nagyon egyszerű lett s az igazságszolgáltatás is csak nyere vele.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Örök csendben.

— Krúzselly Erzsike új versei. —

Ott fenn, a szép Máramarosban, hol fenyveskoszoruza, vadvirágos völgyek ölen melodikus csobogással indulnak útra majdan nagy folyammá dagadó kis hegyi patakok: a két testvér Tisza, a Visó, az Iza, hol a havasi kürt melán bús dallama zengi be a madárdalos végtelen rengetegeket, a gyönyörű dallamok e kis tündér országában él egy dalos lelkű poéta-leány, *Krúzselly Erzsike* — örök csendben. . . A fenséges természet nagy koncertjének búbájós hangjaiból nem hall ő immár semmit *testi* hallásával. Mint most megjelent új verseskönyve előhangjában megkapó szomorúsággal énekl:

E zengő világban
Árva vagyok, árva.
Örökös csendesség
Börtönébe zárva.
Nem oszthatja senki
Szomorú magányom,
S börtönöm nyílását
Hej, hiába várom. . .

Pedig valamikor még neki is szóltak ezek az édes dallamok:

Mikor gyermek voltam,
Mosolygó víg gyermek,
Hegedű, madárdal —
Én nekem is zengtet!

De ha nem is hallja *testi* hallásával, a lelke, a dalos lelke, most is csordulgit van szép melodikkal. S szomorú szívének mindenik verése «madár dalolása, hegedű zenéje» . . .

Ezek a mély tónusú, szívből-lelékből fölzsongó akkordok csendülnek felénk *Krúzselly Erzsike* legújabb verses könyvéből, melynek első ciklusát («Az ő sirjára») édes apja, néhai *Viski Krúzselly Bálint*, «áldott emlékének» szenteli a költő-leány. Annak a nemes emlékü férfinak, a máramarosszigeti jogakadémia egykori poéta-professorának korai sirját zokogják körül ezek a bánatos versek, akinek létéi lelkéből sarjad a *Krúzselly Erzsike* dalos lelke. Nem lehet őszinte, mely meghatottság nélkül olvasni ezt az őszinte, mely bánattal teljes tizenhat költeményt, melynél szebb, méltóbb emléket még nem emelt árva az édes atya sirjára. A kötet második ciklusát («Rögös úton») édes anyjának ajánlja a költőnő, akivel immár egyedül maradt a hajdan meleg, zsiabongó családi fészekben.

«Virágos sirhalomban alszik rég jó apám,
Két testvérem kiszállott a nagy világba már,
Csak ketteskén maradtunk ugye, én jó anyám,
S lábunk vérző tövisek dús erdejébe jár.

Egy-két erősebb, hazafias hang is megcsendül itt, leginkább valamely ünnepi alkalom szülte alkalmi költeményben (Rákóczi, Bercsényi, Kossuth, Hazatér Rákóczi). De azért itt is a lemondás, a borongó melancholia hangja az uralkodó, mely különös melegséggel zengi be egy ősi falusi kúria tájkát, hol a költőnő boldog ifjúságát töltötte s ahova álmodozni dalos lelke most is visszavisza jár.

Te régi ház s ti csillagfényes
Szép nyári éjszakák,
Mídon a légen halkán, titkos
Árnyak lebegnek át:
Betölti szívem látottokra
Ismét az ifjú ház . . .
Köszöntelek szép nyári este
S te kedves régi ház!

A harmadik ciklust («Álmodtam én is» . . .) egy reménytelen szerelem bús hangjai töltik meg. Ezek közül különösen meghatóak a «Néma dalok», melyeknek egyik-másik darabja jobb szerelmi líránk legszebb gyöngyei között foglalhat helyet. Ime egy:

A kertet járom,
Szomorún, fájón . . .
Az eső hullik,
Az ég borult . . .
Álom volt, álom,
Hogy itt a nyáron
Zöld lombok árnya
Reánk borult . . .

A kertet járom,
Ahol te vágyón,
Epedve, kérve
Fogd kezem . . .
Álom volt, álom,
Hogy itt a nyáron
Együtt bolyongtunk
Szerelmesen.

Krúzselly Erzsike új könyvététve, az az ítéletünk, hogy az «Örök csendben» költője az újabb időben nagyon elszaporodott nő-költőink között kétségkívül az első sorba került és dalos lelke sok értékes igaz gyöngygyel fogja még gazdagítani líránkat. A könyvet, mely Máramarosszigeten a szerzőnél 2 koronáért kapható, őszintén, melegen ajánljuk olvasóink szives figyelmébe. *Lampérth Géza.*

Akadémia. A Magyar Tudományos Akadémia e héten, József-napján tartott összes ülésén döntött a Teleki-pályázat ügyében, melyet *Teleki József* gróf, az Akadémia egykori nagyerdemű elnöke alapított. A díjra ezúttal vígjátékok pályáztak s összesen tizenhárom pályamű érkezett. A bíráló bizottság jelentése szerint, melyet *Ferenczy Zoltán* szerkesztett meg nagy gondnal, csak négy pályaművet találtak figyelemre méltóbbnak, de valami nagyobb lelkesedéssel ezekről sem emlékezhetik meg a bíráló. Minden versenytársánál különb az «*Iskolatársak*» című háromfőlvonásos vígjáték, bár cselekvénye ennek is meg lehetőségen híg s meséjében is kevés az eredetiség. De a további cselekvény meglehetősen élénk és ügyes jelenetek során perdül le; dialógusa szellemes, szerkezete ügyes és szinpadai sikerrel biztat. A bizottság egyhangulag az «*Iskolatársak*»-nak ítélte a Teleki-díj száz aranyát. A pályázat nem hozott szinte új embert. A jutalmazott darabnak *Porzolt Kálmán*, az ismert nevű író a szerzője, aki csak legutóbb az Akadémia Koczán-díját is elnyerte a «Gyermekkirály» című darabjával, a Nemzeti Színházban pedig az «Asszony» című színműve aratot nagy sikert. A jelentés szerint ez újabb műve is szép szinpadai sikert ígér, amit őszintén óhajtunk a szorgalmas és talantumos szerzőnek. Ugyanezen a gyűlésen ítélték oda a Farkas-Raskó-díjat is, melyre ötvenegy hazafias költemény pályázott. A díjat a «*Királyhágón*» című költemény kapta, melyet társai között legjobbnak talált a bíráló-bizottság, azt mondván róla, hogy hazafias érzése őszinte és meleg, nem kiváló alkotás, de verselése ügyes és eleven, szerkezete egységes. A költemény szerzője *Balla Miklós*, az ismert poéta. Az ülésen még a következő tárgyakat intézték el: A *Wodianer Albert-féle* két, egyenkint ezer koronás pályadíjat *Földes János* sopronmegyei, rétfalvi állami iskolai tanító és *Csurka István* debreczeni felekezeti tanító kapják. A nyolcvanéves *Berthelot*, a nagyhírű francia kémikus halálát *Heinrich Gusztáv* főtitkár jelentette. *Berthelot* 1882 óta volt akadémiánk külső tagja. A nagy tudós egy időben volt közoktatásügyi miniszter is. Emlékezéséről, amely érdemét méltatta, a *harmadik osztály* gondoskodik. Végül *Heinrich Gusztáv* főtitkár folyó ügyeket referált.

Petőfi-ünnepek Sopronban. Sopron városa gyönyörű ünnepségek keretében áldozott március 15-én Petőfi Sándor emlékeztetésére, aki az 1839—40. év telét, mint «zöldhajtókás, sárga pitykés közlegény» (a 48-ik gyalogezredben) e város falai között töltötte. A régi kaszárnya helyén, melyben Petőfi katonáskodott, új polgári iskolát emelt a város és ennek falában helyezte el az emléktáblát, mely Lukácsy szobrász művészi alkotása. Az emléktábla ünnepélyes leleplezése délelőtt volt s ez ünnepen *Apponyi Albert* gróf közoktatásügyi miniszter *Bán* Endre dr. főispán, a Petőfi-Társaságot *Ferenczy Zoltán* és *Lampérth Géza* képviselték, míg az Akadémia táviratban jelentette részvételét. Az emlékbeszédet *Toepler Kálmán* polgármester tartotta, az ünnepet követő lakomán pedig *Bán* Endre főispán mondott a miniszter nevében meghatározó beszédet. Este az Irodalmi és Művészeti Kör rendezett fényesen sikerült Petőfi-ünnepet a Kaszinó dísztermében, melyet zsűfólagis megtöltött az ünneplő közönség. Az ünnepi beszédet itt *Csizmazia* Endre országgyűlési képviselő tartotta nagy hatással, *Ferenczy Zoltán* Petőfiről tartott érdekes fölvonását, *Lampérth Géza* pedig «Petőfi Sopronban» című és más költeményeit adta elő meleg tetszés mellett. A közönség a fölvonásokat lelkes tapsal és babékoszorúval honorálta. Az estély zenei részét *Köszeghy-Fangh* Frida, továbbá a soprán zeneegyüttes szolgáltatta Petőfi-dalok és a szózat előadásával. A szép ünnepen jelentékeny összeget gyűjtöttek a Petőfi-ház alapja javára.

Helikon.

A HÉTRŐL

➤ **Nász és búcsúzás.** Az élet különös helyzeteket teremt. Mintha csak a drámai hatást keresné, úgy összebonyolítja az eseményeket. *Tiszabogdányból* jelentí tudósítónk, hogy ott e hónap ötödikén vezette oltárhoz *Andrásköz* István munkács-egyházmezei pap-jelölt *Romanecz* Aladár esperes-lelkész leányát, Margitot. A nászünnepegyüttal *Romanecz* Aladár esperesnek *búcsúszása* is volt Máramarosvármegyétől, melynek köz- és társadalmi életében az ünneppel két évtizeden keresztül nagy szerepet játszott. A kettős ünnepre megjelentek a vármegye legelőkelőbb férfiai, élükön ifj. *Perényi* Zsigmond báró főispán és *Szabó* Sándor alispánnal, az esketési szertartás polgári részét a megye alispánja, egyházi részét pedig *Balogh* Mihály prépost-vikárius végezte. Az ezután következett ünnepi lakomán a fiatal párt *Perényi* Zsigmond főispán, az örömszülőket az alispán köszöntötte, míg *Balogh* Mihály igen szép szavakban a Bilkére kinevezett *Romanecz* Aladárt, mint a megye legelőkelőbb papját búcsúztatta, *Firczák* Gyula v. b. t. t. megyés püspök távirati áldását küldte az ifjú párnak és örömszülőeknek.

➤ **Vasvári Pál szobra.** A magyar gör. katolikusok nagy fiának, a szabadságharc első zászlósnak Vasvári Pálnak — Nyírvasváriban, mint szülőhelyén felállítandó szobor javára szerkesztőségünk által megindított gyűjtés eddigi eredménye a következő:

A «Magyar Világ» szerkesztősége	50	korona
Szabó Jenő főrendiházi tag	50	«
Szuchy Endre	10	«
Dr. Zombory János	10	«
Dr. Bukovszky György	2	«
Orosz Pál	2	«
Markos György	2	«
Szuchy János	1	«
Guthy Tódor	1	«
N. N.	1	«
Hugecz Pál	1	«
Tóth János	1	«
Fraknói Vilmos püspök	20	«
Szabó Berczike és Gyuricza	10	«
Szabó Dönike	1	«
Feöldi Doby Antal	10	«
Dr. Demjanovich Emil	20	«
Andor Gyula	20	«
Répássy György	20	«
Répássy Miklós	5	«
Hodinka Ágost	5	«
Illés József	10	«
Csurgovich György	10	«

Összesen 262 korona.

Midőn a «Magyar Világ» szerkesztőségéhez a Vasvári Pál szobra javára beérkezett adományokat köszönettel nyugtázzuk, egyuttal jelezzük, hogy az eddig befolyt összeget mai napon a szoborbizottság címére már megküldöttük s gyűjtésünket ezzel lezárjuk.

➤ **A katolikus kongrua.** A katolikus kongrua ügyében fontos tanácskozást tartott e héten a központi kongrua-bizottság. Az ülésen *Samassa* József dr. bíboros érsek elnökölt és tárgya a katolikus lelkesi kongruaszükséglet fedezeti forrásainak megállapítása tárgyában kiküldött albizottság javaslata volt. *Timon* Ákos dr. előadó pontonként előterjesztette az albizottság javaslatait és pedig első sorban a fedezeti források kijelölésére, azután ama kérdésre nézve, hogy a nagyobb egyházi javadalmak milyen mértékben járuljanak a létesítendő kongrua-alaphoz, végül, hogy e hozzájárulások beszoigáltatása

miképen történjék és biztosíttassék? Az egyes javaslatokról hosszabb vita fejlődött ki, melynek alapján a bizottság az albizottság javaslatait lényegükben változatlanul elfogadta és azoknak a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel elnöke útján való közlését elhatározta. Ezzel a kongrua-bizottság fő felsége legújabb elhatározásában megjelölt föladatának megfelelően, az általa készített javaslatoakat most már a legfelsőbb elhatározás értelmében a miniszter a püspöki karral fogja közölni véleményének kikérése végett.

➤ **A pápa nevenapja.** X. Pius pápa e héten ünnepelte névnapját. Az egész katolikus világ jókívánságai szálltak az alkalomból Róma felé, ahol a bíboros testület melegen ünnepelte az anyaszentegyház látható fejét. *Oreglia* dékán a szent kollégium szerencsekívánatait és hódolatát tolmácsolta, mire a pápa köszönetet mondott. Azután az egyes bíborosokkal beszélgetett. Közben megemlékezett a franciaországi és a németországi katasztrófáról és élénk sajnálkozását és részvétet fejezte ki.

➤ **A vasárnap.** Okos, bölcs és emberséges mozgalom indult meg a magyar katolikus papság körében. A mozgalom célja egy nagyjelentőségű szociális reform megvalósítása. Ez a reform a vasárnapok kötelező megtartása, amit a vallás már régen előírt, de amit a társadalom nem sietett betartani. Amíg Angliában, Amerikában a vendéglősök és különböző szeszárosok vasárnap nem is akarnak kereskedni, nálunk főképen a vasárnapon építők vállalkozásukat. Ennek az állapotnak a megváltoztatására törekzenek a katolikus klérus tagjai, amidőn a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény megváltoztatását kéri olyformán, hogy a fizetés ne vasárnap történjék, a heti pihenő szombat estétől hétfő reggelig tartson minden téren s ezalatt pálinkamérések, kocsmák ne árúsihassák a portékájukat. A papság szervezkedése arra irányul, hogy a kérdést az országgyűlés elé juttassa, amíg azonban erre sor kerülhet, a törvényhatóságok kebelén belül fog küzdeni országos érdekű céljának eléréseért.

Meggid élnek az állatok? A medve ritkán él tovább 20 évnél. A kutya 20 évig él, a farkas 14–15 évig. Az oroszlán már hosszabb ideig él, így a Pompei nevezetű híres oroszlán 70 éves korában pusztult el. A macska élete 15 évig tart. A mókus, meg nyúl 7–8 évig él. A tengeri nyúl 7 évig. Leghosszabb életű az elefánt, mely 400 évig is élélhet. Nagy Sándor Pendsab elfoglalásakor, Porus, a legyőzött király udvarában egy roppant nagy, Ajax nevezetű elefántot látott. Ez az elefánt akkor 354 éves volt. Sándor ezt az elefántot, nagysága miatt a nap istenszobájára ajánlotta föl. Sanderson, a nagy természetbúvár, a ki az elefántok életét tanulmányozta, ezen állatok életkorát 150–200 évre teszi. India benzülöttje szerint egy elefánt átlagosan 120 évig él. Ismernek olyan lovat, mely 62 éves korában már ki, azonban átlagos koruk 20–25 év között variál. A teve 100 évig is élél; a szarvasmarha 15 eszten-deig; a juh ritkán éri el a 10-ik esztenedőt.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETE

Munkatársainkhoz! Lapunk az alapító Egyesület elhatározása folytán ez évi pályafutását bevégezvén — ebben az alakjában megszűnik. Még csak a felhalmozódott anyagot fogjuk leköszölni, azért midőn eddigi lelkes támogatóikért ószinte köszönetet mondunk, kérjük igen tisztelt külső munkatársainkat, hogy „kézirato” többé ne küldjenek addig, míg reményeségünk szerint — a régi szellemben, de új formában ismét találkozni fogunk.

Köszöntjük munkatársainkat, olvasóinkat és lapunk minden jó barátját.

R. A. (Tiszabogdány). A hatodik részt nem kaptuk meg. De mert nem volt már annyi fizikai időnk, hogy azt megreklamálhattuk volna — folytatólagosan a beérkezettek adtuk le a kellő sorrendben. Üdv.

S. P. A cserepéldányokat köszönjük. Nemsokára találkozunk.
R. G. Budapest. «Tavaszi hangulatok.» Nincs azokban se tavasz, se hangulat; dér, fagy és szürkeség azonban van bennük bőven.

Kiadó és lapfajtadonos: A „Magyar Görög Katolikusok Egyesülete”. — Pallas részvénytársaság nyomdája Budapesten.